

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№3 (113)

ТРАВЕНЬ-ЧЕРВЕНЬ
2025 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

ДЕЛЕГАЦІЯ КБЗ В ІСПАНІЇ

● РОБОЧІ ВІЗИТИ

Делегація Карпатського біосферного заповідника представляла Україну на відзначенні 60-річчя Диплома Ради Європи для природоохоронних територій.

Спершу кілька слів про сам Диплом. Він був впроваджений у 1965 р., як міжнародна відзнака, котра присуджується природним або напівприродним територіям, що мають виключний європейський інтерес і в яких здійснюється зразкове управління. Карпатський біосферний заповідник (КБЗ) є єдиною в Україні природоохоронною територією, яка удостоєна цієї почесної відзнаки. Сталася ця визначна подія ще в далекому 1997 р., після чого КБЗ чотири рази поспіль – у 2002, 2007, 2012 і 2022 рр., підтверджував відповідність жорстким критеріям цієї міжнародної нагороди.

Нещодавно в іспанському м. Гранада відбулося відзначення 60-ї річниці Єв-

ропейського Диплома для природоохоронних територій (далі – Європейський Диплом), яке включало проведення круглого столу для керівників природоохоронних територій, нагороджених Європейським Дипломом. Його організаторами виступили Секретаріати Ради Європи і Бернської конвенції за підтримки місцевих органів влади Іспанії та адміністрації національного парку Сьєрра-Невада. На церемонію запрошувалися по два представники «дипломованих» природоохоронних територій, а саме керівник і фахівець, який забезпечує технічну підтримку Диплома. Для України, як воюючої держави, зроблено виключення, що дозволило розширити українську делегацію до трьох осіб, яка включала директора КБЗ Миколу Рибак і науковців Василя Покин'ячу та Ірину Йонаш. Такий склад делегації є не випадковим, адже

Микола Рибак персонально відповідає за діяльність установи у контексті дотримання високих вимог Диплома, Василь Покин'яча упродовж десятиліть забезпечує необхідний технічний супровід, включно з роботою над апікаційними формами, проведенням польових місій для експертів Бернської конвенції, підготовкою щорічних звітів тощо, а Ірина Йонаш опікується належним рівнем комунікацій і документообігу в рамках співпраці з Секретаріатом конвенції. Загалом у заході взяли участь 72 учасники з 24 європейських країн, серед яких, окрім керівників нагороджених природоохоронних територій, були й високопосадовці з Секретаріатів Ради Європи та Бернської конвенції, представники національних, регіональних та місцевих органів влади і природоохоронних неурядових організацій.

У рамках круглого столу обговорено низку актуальних для Європи природоохоронних проблем, які є дотичними до положень Бернської конвенції та Європейського Диплома. Констатовано наявність дуже позитивних зрушень за останній період, які включають відновлення або покращення природоохоронного стану видів і оселищ, екосистемних процесів, посилення участі місцевих громад в управлінні природоохоронними територіями, втілення ряду заходів для пом'якшення наслідків глобальних змін клімату, а також розвиток екологічних комунікаційних, освітніх та інформаційно-просвітницьких програм, спрямованих на широку громадськість та конкретні цільові групи.

на 2-й стор.

Інтерв'ю Австрійському радіо

В інтерв'ю австрійському радіо привернуто увагу до екологічних проблем у верхів'ях річки Тиса.

14 травня 2025 року, заступник директора Карпатського біосферного заповідника, професор Федір Гамор, дав розгорнуте інтерв'ю радіожурналістці Австрійської телерадіомовної корпорації Уте Маурнбок-Моссер,

яка готує серію радіоматеріалів, присвячених річці Тиса. Дещо раніше вона опублікувала такі репортажі про річки Дунай, Драву та Мураву.

Відповідаючи на запитання журналістки, ми насамперед наголосили, що Річка Тиса – найбільша ліва притока Дунаю, бере початок у Рахові на місці злиття Білої Тиси і Чорної Тиси

та впадає в Дунай у місті Новий Сад у Сербії. Її довжина складає 996 км.

Це трансгосподарна водна артерія, яка постачає воду мільйонам людей в Україні, Румунії, Угорщині, Словаччині та Сербії. А у її верхів'ях розташовані унікальні природні комплекси Карпатського біосферного заповідника, до складу якого входять масиви букових пралісів, які є найбільшою складовою частиною транснаціонального серійного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси та давні ліси Карпат й інших регіонів Європи» (до речі, до складу якого входять ділянки із 18 країн), і які відіграють важливу водорегулюючу і кліматоутворюючу роль.

Але на жаль, в цьому регіоні, завдяки багаторічному господарюванню, зокрема через надмірне лісокористування, порушена екологічна рівновага, яка є однією із причин катастрофічних паводків на Тисі, які приносили в попередні роки значні матеріальні та навіть людські втрати.

на 2-й стор.

У Братиславі обговорювали проблеми ідентифікації та збереження пралісів і презентували діяльність Карпатського біосферного заповідника.

28-29 квітня 2025 року у Братиславі, на 10-му засіданні Робочої групи Карпатської конвенції зі сталого управління лісами, за участі представників урядів України, Польщі, Угорщини, Румунії, Словаччини, Сербії та Чехії розглянуто широке коло проблем пов'язаних із виконанням Протоколу «Про ста-ле управління лісами», який ухвалений у 2012 році та ратифікований Парламентами й діє в країнах-учасницях як Закон.

На засіданні Робочої групи, на якому модерував Голова Віденського офісу ООН з навколишнього середовища керівник Секретаріату Карпатської конвенції Гаральд Егерер та доповідали уповноважені посадовці Міністерства навколишнього середовища

Острівська й директор Карпатського офісу державного підприємства «Ліси України» Ігор Чебан.

Заслухано та обговорено цілий ряд й інших доповідей та повідомлень представників громадськості та наукових інституцій.

Заступник директора Карпатського біосферного заповідника з наукової роботи, професор Федір Гамор презентував діяльність цієї установи.

Наголошено, що Карпатський біосферний заповідник (КБЗ) є міжнародно визнаною природоохоронною, науково-дослідною установою, вносить вагомий вклад у збереження природних екосистем та сталого розвитку Карпат, створення екологічної мережі та розвитку природно-заповідної справи в Україні.

В надрах КБЗ сформована сама Ідея розробки та прийняття Карпатської конвенції та любляються заходи щодо активізації впровадження її в життя.

● РОБОЧІ ЗУСТРІЧІ

ПОЇЗДКА У СЛОВАЧЧИНУ

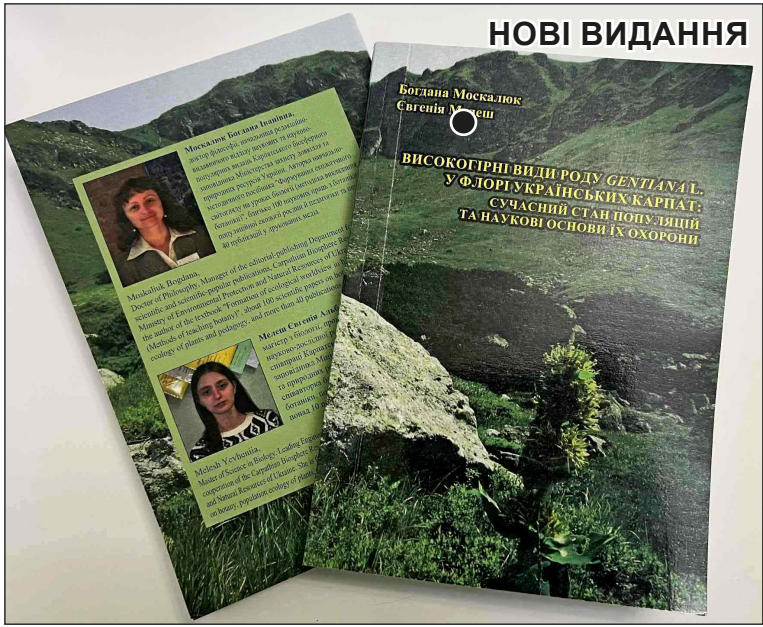
(Златіка Шіманова) та Міністерства сільського господарства і сільського розвитку Словаччини (Борис Грегушка). В їх доповідях, а також у промові Гаральда Егерера представлено Звіт про результати роботи в рамках Карпатської конвенції щодо впровадження вимог Протоколу зі сталого управління лісами.

Особлива увага приділена ідентифікації та збереженню пралісів. З цього приводу та загалом про стан ведення лісового господарства в Україні презентували, інформували та відповідали на питання перший заступник директора з наукової роботи Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва ім. П.С. Пастернака Володимир Коржов, завідувачка сектора міжнародних відносин, науки та зв'язків з громадськістю Державного агентства лісових ресурсів України Мар'яна

Так, на проведеній у КБЗ 13-15 жовтня 1998 року, у місті Рахові, резонансній міжнародній науково-практичній конференції "Карпатський регіон і проблеми сталого розвитку" рекомендовано: "З метою створення міжнародного правового поля в галузі збереження природи та соціально-економічного розвитку країн Карпатського регіону, урядам цих країн розробити й прийняти Карпатську конвенцію".

На підставі цих наукових рекомендацій, зусиллями українського уряду Польща, Румунія, Сербія і Чорногорія, Словаччина, Угорщина, Україна та Чехія на 5-й Пан'європейській конференції Міністрів охорони навколишнього середовища "Довкілля для Європи" (2003 р.) у Києві підписали Рамкову конвенцію про охорону та сталий розвиток Карпат.

на 2-й стор.

НАУКОВА МОНОГРАФІЯ СПІВРОБІТНИКІВ КБЗ ЩОБ ЗБЕРЕГТИ ЦІННІ ВИСОКОГІРНІ РОСЛИНИ КАРПАТ

Нещодавно у наших колег Москалюк Богдани Іванівни, доктора філософії, начальниці редакційно-видавничого відділу наукових та науково-популярних видань Карпатського біосферного заповідника та Мелеш Євгенії Альбертівни, магістра з біології, провідного інженера відділу науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці Карпатського біосферного заповідника вийшла з друку наукова монографія «Високогірні види роду *Gentiana* L. у флорі Українських Карпат. Сучасний стан популяцій та наукові основи їх охорони».

Ця робота є монографічним багаторічним дослідженням високогірних видів *Gentiana* (Тирлич) флори Українських Карпат. Книга стане цінним джерелом інформації для ботаніків, екологів, спеціалістів з охорони природи, працівників лісового господарства, викладачів, аспірантів, студентів, поціновувачів природи Карпат. **Наталія САВЛЯК**, провідний редактор редакційно-видавничого відділу наукових та науково-популярних видань.

ПОЇЗДКА У СЛОВАЧЧИНУ

А згодом, країни-сторони Конвенції підписали Протоколи до неї: "Про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття" (2009 р.), "Про сталі управління лісами" (2012 р.) та "Про сталий туризм" (2017 р.), "Про сталий транспорт" (2016) та "Про сталий розвиток сільського господарства та сільської місцевості" (2020), які також ратифіковані законами України і є обов'язковими для виконання.

Федір Гамор також детально зупинився на огляді рекомендацій міжнародного круглого столу «Еколого-правові, науково-освітні та трансграничні аспекти впровадження Карпатської конвенції та Протоколів до неї», який від-

бувся у Рахові (у жовтні 2024 року), вручив Гаральду Егереру наукові та науково-популярні видання біосферного заповідника, взяв участь у церемонії підписання Меморандуму щодо створення на українсько-румунському кордоні Парку миру, зустрічі директора Департаменту природно-заповідного фонду Міндовкілля України Едгара Токаря із Секретаріатом Карпатської конвенції з приводу наступного головування України у Карпатській Конвенції тощо.

Коментуючи діяльність КБЗ Гаральд Егерер, представники Секретаріату об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси та давні ліси Карпат й інших регіонів Європи» та Держлісагентства України, високо оцінили зусилля його адміністрації. А запропоновані рекомендації взято до виконання Секретаріатом Карпатської конвенції. **Федір ГАМОР**, заступник директора КБЗ, д.б.н., професор.

ДЕЛЕГАЦІЯ КБЗ В ІСПАНІЇ

на 1-й стор.

Круглий стіл включав кілька тематичних напрямків. У рамках одного з них під назвою «Адаптація гірських природоохоронних територій до зміни клімату» нами представлено доповідь на тему «Заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату в Карпатському біосферному заповіднику», в якій наведено найкращі приклади природоохоронних проєктів, реалізованих на заповідній території. Особливу увагу акцентовано на відновленні корінних типів лісу та комплексних заходах зі збереження лучних екосистем на території Долини нарцисів. Учасники круглого столу висловили спільну підтримку Україні, відмітили важливість проведення зазначених вище природоохоронних заходів і високо оцінили зусилля адміністрації КБЗ, яка успішно втілює заплановані програми, незважаючи на складні обставини, пов'язані з російською агресією.

Важливим елементом заходу стало офіційне вручення Європейського Диплома італійському регіональному парку Галліполі-Коньято (Regional Park Gallipoli Cognato). На завершення круглого столу учасникам запропоновано прийняти Гранадську Декларацію. За модерації п. Крістіана Кайзера, члена Групи спеціалістів з питань Європейського Диплома, проведено його коротке обговорення, після чого документ направлено на погодження. Екскурсійна програма заходу була насиченою і різноманітною. Вона включала відвідування пам'ятки мавританської архітектури XIII–XIV сторіччя Альгамбри, яка є об'єктом Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО, а також національного парку Сьєрра-Невада, який водночас, як і КБЗ, є біосферним резерватом ЮНЕСКО. Також, у рамках заходу проведено низку зустрічей із ке-

рівниками та відповідальними працівниками природоохоронних територій Румунії, Польщі, Словаччини та Угорщини з метою налагодження або поглиблення співпраці в природоохоронній сфері. Домовлено про обмін делегаціями з метою знайомства з кращими природоохоронними практиками та укладання відповідних меморандумів про співпрацю. Загалом захід пройшов у дружній і конструктивній атмосфері, сприяв налагодженню ефективного діалогу та зміцненню спільноти природоохоронних територій, які нагороджені Європейським Дипломом. **Микола РИБАК**, директор КБЗ, заслужений природоохоронець України, **Ірина ЙОНАШ**, начальник відділу сталого розвитку та реалізації грантових проєктів, **Василь ПОКИНЬЧЕРЕДА**, заступник начальника відділу науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці.

ВИЙШЛА ДРУКОМ КНИГА-ДОВІДНИК

Цими днями у львівському видавництві «Простір-М», вийшла друком книга-довідник колективу авторів, про вирощування на присадибних та дачних ділянках винограду як рослини Святого Письма. Нагадаємо, що серед рослин Святого Письма, за літературними даними, виноград посідає особливе місце. Про це свідчить, що Ной посадив його першим після Всесвітнього потопа. З виноградом порівнював себе сам Ісус Христос. «Я є істинна виноградна лоза, а Отець мій – виноградар», ідеться у Святому Письмі. Для біблійного рільника виноград – це найцінніший скарб (Руденко С., Івасюк О., Костишин С., Щербань М. Рослини Святого Письма та перспективи створення біблійського саду. Чернівці: Бурек. – с. 61). Тому, в цьому контексті, для популяризації винограду в регіонах несприятливих для його вирощування, як рослини Святого Письма, цікавою може бути й нещодавно випущена друком книга-довідник, із довідку вирощування столових сортів винограду на присадибних і дачних ділянках у несприятливих для виноградарства умовах лісостепової, поліської, передгірської та гірської агрокліматичних зон України. (Гамор Ф.Д., Прокопенко П.Т., Прокопенко В.П., Прокопенко А.В., Височин-Прокопенко Р.В., Ро-

манова Л.С., Чорнобров О.Ю., Кухар А.В., Гамор А.Ф. Вирощування столових сортів винограду на присадибній чи дачній ділянці. Львів: Простір-М, 2025. – 134 с.). Незважаючи на те, що дослідженню та вирощуванню винограду присвячена величезна кількість наукової та науково-популярної літератури, а в Україні та за кордоном успішно діють науково-дослідні інститути виноградарства та спеціалізовані кафедри у вищих навчальних закладах, у промислових масштабах працюють великі агрофірми та підприємства із вирощування та переробки виноградної сировини, скромний довід аматорів, який поширюється в цьому виданні, може бути цікавим та корисним любителям виноградної лози, особливо для виноградарів-початківців. У книзі на підставі набутого досвіду та опрацьованих літературних джерел, подаються практичні поради щодо особливостей вибору ділянки, способів поліпшення ґрунту для вирощування столових сортів винограду, застосовуючи органічні та мінеральні добрива, спорудження шпалери, садіння саджанців і догляду за його кущами, враховуючи особливості здатності лози поляризуватися. Розглядаються способи усунення впливу полярності та методи управління нею, обрізкі лози, як один з таких методів. Розкриваються агротехнічні заходи впродовж вегетаційного періоду, а саме проведення зеле-

них операцій з метою регулювання навантаження вічками, пагонами, гронами, висвітлені критерії термінів проведення тих чи інших заходів. Подається також порядок підготовки кущів винограду до зими та проведення комплексу агротехнічних заходів та укриття кущів винограду на зимівлю тощо. Авторський колектив висловлює щирі вдячність рахівському підприємцю, меценату, лауреату Міжнародної премії «Карпатська корона» Бендаку Юрію Васильовичу за фінансову підтримку цього видання. З книгою можна ознайомитись в інтернеті за посиланням: <https://kbz.in.ua/wp-content/uploads/2025/05/Vynohrad-115.pdf?ver=1746599324//kbz.in.ua/wp-content/uploads/2025/05/Vynohrad-115.pdf?ver=1746599324> **Федір ГАМОР.**

на 1-й стор.

На цій території, через значну екологічну та соціально-економічну кризу в Україні, неспроможність місцевих бюджетів забезпечити створення ефективної системи збору та утилізації побутових та промислових відходів, відбувається її катастрофічне забруднення. Так, в самому центрі міста Рахів, безпосередньо на березі Тиси, протягом багатьох років утворилось величезне не облаштоване сміттєзвалище, яке періодично під час паводків зноситься у Тису. Значне забруднення води відбувається також через аварійний стан міських очисних споруд та системи водозабезпечення й водовідведення, які збудовані ще за

Інтерв'ю Австрійському радію

радянських часів у 70-роках минулого століття, і практично працюють тут не задовільно. У результаті, береги Тиси, від Рахова аж до Дунаю вкочуються різним непотребом, створюють жахливу картину безгосподарності в географічному центрі Європи, формують негативний імідж цьому унікальному краю, що є перешкодою для розвитку туризму та рекреації. Крім того, до води, яку споживають сотні тисяч людей, які проживають вздовж течії Тиси, потрапляє значна маса неочищених стоків та токсичних інфільтратів від необлаштованих сміттєзвалищ й життєдіяльності міста Рахів та інших населених пунктів. Ця тема критично обговорюється у засобах ма-

сової інформації, викликає масове невдоволення прикордонного населення України, Румунії та Угорщини, формує негативний імідж для розвитку туризму в регіоні, створює санітарно-епідеміологічні загрози тощо. З цього приводу, до Президента України звертався навіть Президент Угорщини. Її ми теж неодноразово порушували перед органами місцевого самоврядування та в засобах масової інформації, розроблялись проєктні пропозиції щодо залучення для цих цілей інвестицій. Ми висловили надію, що порушення цих проблем на австрійському радію, зможе також допомогти у вирішенні цих болючих проблем. **Федір ГАМОР**

УЧАСТЬ У ВИСТАВЦІ ДО ДНЯ ВИШИВАНКИ

15 травня у Рахові до Всесвітнього дня вишиванки відбулася виставка вишиванок, виробів майстрів декоративно-прикладного мистецтва й картин художників територіальної громади та благодійний концерт для Збройних сил України.

У фойє Рахівського будинку культури були представлені різноманітні вишиванки рідного краю, вишиті власноруч господинями весільні рушники, сукні та спідниці, чоловічі й жіночі народні костюми, вироби декоративно-прикладного мистецтва. Також були представлені роботи художників Рахівщини.

Серед представлених художників та їхніх робіт, були роботи наших колег Володимира Руснака та Тетяни Халгалд'ян-Романової. Протягом шляху Тетяни ми вже розповідали у минулому випуску газети, а зараз хочемо познайомити вас із виставкою картин Володимира Руснака.

З дитячого віку Володимир почав цікавитись мистецтвом, а у шкільні роки відвідував уроки в художній студії при

ТАЛАНТИ

Роботи В. Руснака

районному Будинку культури. Після закінчення школи художник вступив до училища (зараз же це коледж) прикладного мистецтва імені Адальберта Ерделі (м. Ужгород).

Автор має власні авторські картини та репродукції, виконані аквареллю та олійними фарбами, деякі з них ми мали змогу побачити.

На початку заходу всі охочі могли ознайомитись з представленою виставкою, після

чого відбулася концертна програма за участі народно-аматорського оркестру гуцульських народних інструментів Рахівського будинку культури (керівник Валентин Писар), вихованців та викладачів Рахівської школи мистецтв та гостей свята – народно-аматорського вокально-інструментального ансамблю «Каданс» (міста Бережани, Тернопільської області). З вітальними словами виступили: виконуючий повноваження міського голови Євген Молнар, голова Рахівської РДА Владислав Кич, голова Рахівської районної ради Діана Бабинець, виконуючий повноважень голови Тячівської РДА Павло Басараба та голова Бережанської міської громади Ростислав Бортник.

Також під час виставки була проведена благодійна акція від отця Греко-католицької парафії Володимира Проданця (жителя с. Богдан) – «пригосмайтесь богачем за донат для Збройних сил України». За допомогою цієї акції було зібрано 27 000 гривень на підтримку ЗСУ.

Пишаємось, що маємо таких талановитих колег і бажаємо наснаги та творчого успіху у подальшій праці.

Наталія САВЛЯК.

Ми знову трудимось для наших героїв. Колектив Карпатського біосферного заповідника знову зібрався на акцію «Накрути голубці для ЗСУ».

Ми ніколи не розповідали детально про процес приготування, але думаємо, що вам цікаво було б почути рецепт справжніх українських голубців, які вміє крутити кожна господиня для своїх рідних. Отже, до справи. На зібрані кошти колективом було придбано все необхідне для смачних домашніх голубців, а саме 95 кг капусти, 10 кг фаршу, 13 кг рису, 5 кг сала та приправи. Також місцева волонтерка передала нам 20 кг рису.

Першого дня наші господині зібрались, щоб все купити необхідне: капусту, фарш, рис, сало та приправи. Цього ж дня пропарювали капусту, адже це досить довготрива-

Домашні голубці для ЗСУ

лий процес з такою кількістю капусти. Наступного дня колектив зібрався, щоб розпочати накрутку голубців для наших героїв. Промивали та пропарювали рис, робили засмажку з сала, цибульки та аджики (господині приносили

з собою вже перемелену цибульку у власному соку, домашню закладену аджику) та додавали після цього трішки паприки для смаку. Все це просмаживши, виходила заправка для голубців з неймовірним ароматом та смаком. Після цього змішували все разом: рис, фарш, засмажку та приправи для смаку (сіль, перець та приправа овочева).

З такої кількості продуктів це все робилось у декілька підходів. Коли підготувалось все необхідне, господині почали крутити смачненькі голубці. Один за одним скручений голубець поміщався у відерце, яке наповнювалось доверху. Спільними зусиллями наших трудівниць вдалося накрутити понад 100 кг готових домашніх голубців. Їх передаємо команді Володи-

КБЗ підтримує озеленення Угольської громади

Потреба в оновленні зелених насаджень є постійною, адже декоративні дерева та кущі не лише формують обличчя наших міст і сіл, а й оздоровлюють довкілля, приваблюючи туристів та покращуючи якість повітря. Саме тому Карпатський біосферний заповідник з 2009 року активно розвиває розсадник декоративних та рідкісних видів рослин на території Центральної садиби.

Розсадник створено не лише для вирощування мальовничих насаджень для благоустрою, а й для екоосвіти молоді та всіх охочих, а також для забезпечення населення якісними декоративними рослинами. Одним із пріоритетів заповідника є створення гармонійного середовища як на власних територіях, так і в населених пунктах, що знаходяться в межах його діяльності.

У першій половині поточного року КБЗ продовжив цю важливу місію, передавши 30 декоративних саджанців для озеленення Великоугольського ліцею та Великоугольської сільської ради Углянської ТГ. Серед подарованих

рослин – тис ягідний, будлея Давида, айва японська, гібіскус сирійський, барбарис Юліани, вейгела, жимолость шапкова, спірея, форзиція та бузок звичайний. Ці рослини, вирощені з любов'ю, стануть справжньою окрасою Угольської громади, роблячи її затишнішою та привабливішою.

Незважаючи на складні обставини, працівники Карпатського біосферного заповідника знаходять можливість робити добрі справи, покращуючи благоустрій нашого краю.

Ми щиро вдячні керівникам шкіл та дошкільних закладів за активну співпрацю.

Акції з озеленення тривають, і ми сподіваємось, що до цієї важливої ініціативи в майбутньому приєднаються й інші територіальні громади, адже разом ми можемо зробити наші міста та села ще кращими.

Висловлюємо щирі подяку Великоугольському ліцею та Великоугольській сільській раді за співпрацю та прагнення зробити свою громаду ще красивішою!

Алла КОЗУРАК, с.н.с. ботанічної лабораторії.

ПРИЄМНЕ

мира Проданця, де господині варять та фасують голубці в автоклавах і вже готові смачні порції відправляються до наших захисників.

Ми вкотре приєднуємось до такої справи, адже хочемо передати частинку домаш-

нього тепла, нашу підтримку у цій нелегкій боротьбі. Здоров'я та сили захисникам і захисницям, які оберігають та дають можливість жити у вільній та незалежній країні.

Наталія САВЛЯК.

Вітаємо!

Ювілеї відзначили у Карпатському біосферному заповіднику у травні-червні:

Юрій Семенович ЧЕРВАК – інспектор з охорони природно-заповідного фонду I категорії Марамороського ПНДВ;
Михайло Андрійович ІГНАТЮК – водій автотранспортних засобів I класу ВТЕО;
Юрій Юрійович ЙОНАШ – інспектор з охорони природно-заповідного фонду I категорії Чорногірського ПНДВ;
Петро Степанович ПАПАРИГА – завідувач лабораторії екологічного моніторингу;
Алла Василівна КОЗУРАК – с.н.с. ботанічної лабораторії;
Гафія Михайлівна БАРАНЮК – прибиральник службових приміщень Марамороського ПНДВ;
Михайло Михайлович БОЧКОР – інспектор з охорони природно-заповідного фонду I категорії Марамороського ПНДВ;
Іван Васильович ГРИЦЮК – робітник з благоустрою Марамороського ПНДВ.

Хай в цю мить та кожен день
Буде щастя поруч з вами,
Хай любов не омине,
Йде до вас всіма шляхами,
Буде світло у душі,
У праці буде хай наснага,
Хай в родині буде мир,
Ніжність, ласка та повага!

Захисник:
Олег Володимирович
ПЕРЕСУНЬКО –
провідний юрисконсульт
юридичного сектору;

Нехай цей день буде сповнений
радістю, теплом і добрих побажань.
Здоров'я та незламного духу!
З днем народження!

Адміністрація заповідника.

На території Карпатського біосферного заповідника відмічено 196 видів птахів, з них 35 видів занесені до Червоної книги України та 47 видів, які включені в «Червоний список» видів тварин Закарпатської області.

Серед них є рідкісний птах лелека чорний – *Ciconia nigra* L., який ще донедавна був одним з найменш вивчених птахів в Україні. Багато з читачів напевно ніколи не бачили цього птаха в природі, оскільки він веде потаємний спосіб життя. Чорний лелека за розмірами дещо менший від білого та важить близько 3 кг, а розмах крил становить 185-205 см. Оперення в дорослого птаха чорне з зеленим металічним відблиском. Груди, черево, частина пір'я споду – білого кольору, а дзьоб, горло, гола шкіра довкола очей – яскраво червоні. Самець і самка забарвлені однаково, різниця в розмірах майже непомітна, однак самець дещо більший. Статевої зрілості чорний лелека досягає у трирічному віці, живе в середньому 6-8 років, хоча відомо, що у природних умовах деякі птахи мали вік 15-18 років. У неволі зареєстровано випадок, коли птах прожив 30 років.

Лісовий самітник

Чорний лелека – лісовий птах. Для гніздування вибирає лісові масиви зі старими деревами поруч з болотами, річками, озерами та луками. Віддає перевагу листяним, часом заплавленим лісам. У Карпатах гніздиться не вище 900-1000 м над рівнем моря. Гніздо облаштовує на старих розлогих деревах. Останнім часом гніздиться навіть неподалік осель людини. Дуже обережний, особливо коло гнізда. Живиться в основному тваринною їжею. Переважно це риба довжиною навіть до 25 см, жаби, тритони, різноманітні водяні комахи, рідше плазуни і раки. Іноді споживає водяні рослини. Із зимівлі птах повертається в кінці березня – на початку квітня, трохи пізніше від лелеки білого. Першим прилітає самець, який через кілька днів після прильоту приступає до облаштування гнізда. В повній кладці в середньому 4 білих із сірими відтінком яєць. Насиджують

яйця обидва батьки по черзі протягом 35-46 днів. Пташенята вилуплюються вкритими густим білим пухом, у віці 50 днів вже повністю оперені, але ще не покидають гнізда. Літати вони починають у віці близько двох місяців. На початку серпня сім'ї та невеликі групи чорних лелек починають пересуватися на південь, відліт може затягуватися до глибокої осені. Зимують птахи на півдні пустині Сахара та в Південній Азії.

На території заповідника цей вид поширений в Угольсько-Широколужанському масиві, де гніздиться в букових пралісах. Також він був відмічений в попередні роки на території Кісвнянського ПНД відділення у верхів'ї річки Кісва та один раз – на річці Чорна Тиса в селі Білин. В минулому році птаха спостерігали на території новоствореного Верхньотересвянського ПНД відділення в долині річки Терешул. Інспектору з охорони ПЗФ Декету М.М. вдалося тут

сфотографувати чорного лелеку, хоча зустріти його в природі важко, так як він дуже обережний.

В минулому році службою державної охорони заповідника було зафіксовано 16 спостережень лелеки, хоча в попередні роки таких спостережень було більше.

В Україні лелека чорний гніздиться на Поліссі, в Карпатському регіоні та подекуди на півночі Лісостепу. Загальна чисельність досягає 1000 пар, з яких у Карпатах – близько 200 пар та на Поліссі – близько 800 пар. Природоохоронний статус виду – рідкісний. В останні роки відмічається збільшення кількості цього виду в Україні.

Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 11 березня 2019 року № 102 затверджено «План дій щодо збереження чорного лелеки в Україні», в якому передбачено ряд заходів для посилення охорони та збереження рідкісного виду.

Михайло ПРОЦЬ,
провідний інженер
зоологічної лабораторії.

Польова практика в КБЗ

Нещодавно студенти факультету біології і хімії Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II пройшли навчальну польову практику на території Карпатського біосферного заповідника.

Під керівництвом викладачів Ержебет Когут, завідувачки кафедри біології та хімії, і Золтана Копора, директора ботанічного саду імені Йожефа Сікури, молоді науковці мали змогу безпосередньо ознайомитися з унікальними природними комплексами заповідника. Допомогу в організації практики надав кандидат біологічних наук, завідувач ботанічної лабораторії заповідника Микола Волощук.

Під час практики студенти відвідали Долину нарцисів – місце, де охороняється найбільша в Європі природна популяція рідкісного нарциса вузьколистого. Також вони побували в урочищі Кузій, де досліджували скельну флору та ознайомилися з буковими пралісами й природними лісами, що входять до списку Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Значне враження справили дендропарк і колекційна ділянка декоративних і рідкісних видів рослин, розташовані на території центральної садиби заповідника.

Не менш цікавою та пізнавальною була екскурсія до Музею екології гір та історії природокористування в Українських Карпатах, де студенти отримали уявлення про екосистеми регіону, їхню біорізноманітність, а також геологічні, зоологічні та гідрологічні особливості.

Карпатський біосферний заповідник і надалі відкритий для освітньої співпраці. Запрошуємо навчальні заклади до організації практик у природному середовищі, що надихає, навчає та формує нове покоління дослідників природи!

Микола ВОЛОЩУК,
к.б.н., завідувач ботанічної лабораторії.

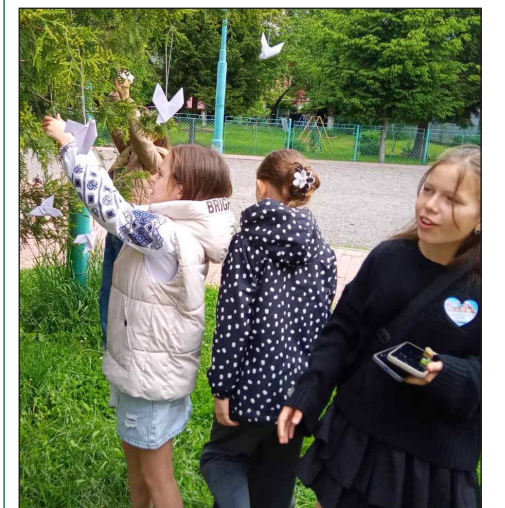
День захисту дітей

Свято «День захисту дітей» з'явилося у 1998 році і відзначається щорічно в Україні 1 червня.

27 травня Рахівська дитяча бібліотека, відзначаючи це свято, створила чудову пізнавальну програму для дітей. В ній взяли участь учні 5-А класу Рахівської ЗОШ I-III ст. №1.

Представники Карпатського біосферного заповідника також доповнили багатогранну програму для дітяків – майстер-класом оригамі. Досвідчено розкрили тему символу миру на всій планеті «Голуба миру». Діти з легкістю склали білих паперових птахів. Готові вироби голубів розмістили на гілках стародавньої туї у центрі міста, як бажання щасливого миру на нашій землі.

Тетяна ХАНГАЛД'ЯН-РОМАНОВА,
технік-лаборант ботанічної лабораторії.

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<https://kbz.in.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:
Федір Гамор (шеф-редактор),
Микола Рибак,
Богдана Москалюк,
Юрій Беркела,
Наталія Савляк (верстка),
Олег Борик.

Відповідальність за достовірність фактів
несе автор.

Тираж – 1000 примірників.

Рішенням Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 21.03.2024 №894, газета внесена до Реєстру суб'єктів у сфері медіа, ідентифікатор R 30-04004